

Anmeldelser

Laura Feldt, Catharina Raudvere & Jørn Borup, eds., *Metode i religionshistoriske analyser – eksempler for studerende*, Forlaget Univers 2024, 270 s., 299 kr.

Det kan være ganske svært for studerende at få et greb om, hvordan man helt konkret laver analyser. Det er ikke altid indlysende, hvordan man bevæger sig fra teori til metode, og selv velbeskrevne metoder kræver øvelse og eksempler, man kan spejle sine egne analyser i. Mange metodebøger ender også ofte med at være meget teoretiske introduktioner til de udvalgte metoder, hvormed der overlades meget arbejde til de studerende med at oversætte eller omsætte den teoretiske præsentation af en metode til mere konkrete analyser i eksempelvis skriftlige opgaver. I en religionsvidenskabelig kontekst gælder det i øvrigt, at metodebøgerne muligvis alt for længe også har haft et meget ensidigt fokus på at introducere studerende til tekstanalyse, med det resultat at andre former for materialiteter og performativiteter er blevet overset eller negligeret – hvilket naturligvis kan overraske, når man tænker over, hvor meget materielle genstande og praksisformer betyder i de forskellige religioner. Disse to problemer (spørgsmålet om hvordan man helt konkret bruger en metode til at analysere samt religionshistoriens tekst- og indholds fokuserede blinde vinkel) forsøger denne antologi at imødekomme, og det gør den med overvejende stor succes.

Antologien introducerer læseren til tretten forskellige religionsvidenskabelige metoder og næsten lige så mange forskellige religioner, der formidles ved hjælp af udvalgte kilder, der muliggør eksemplariske analyser med afsæt i de valgte metoder. Antologiens fokus er naturligvis at introducere læseren til en række udvalgte religionshistoriske metoder; men ved at læse de enkelte kapitler får læseren også forøget kendskabet til de forskellige religioner, som bliver taget under behandling i analyserne; herunder Islam, teosofi, jødedom og oldgræsk religion, for blot at nævne nogle få. Det udvalgte kildemateriale, der benyttes til at demonstrere de forskellige metoder, varierer bredt og spænder mellem eksempelvis hymner (*Purushahymnen*), klosterregler (*Benedikts regel*), materielle medier (hopiindianske marionetdukker) og folkereligiøse trylleformularer. I forhold til de udvalgte metoder, så kommer antologien omkring både traditionelle metodiske greb inden for religionsvidenskaben (f.eks. strukturalisme, religionsfænomenologi, bibeleksegese), en række metodiske greb, som særligt fik vind i sejlene under poststrukturalismen (f.eks. diskursanalyse, feministisk teori, socialhistorie), til en række nyere teoretiske perspektiver (f.eks. følelseteorier, medie-teori, materialitetsteorier), såvel som en række metoder, der kun sjældent er blevet behandlet og fremstillet i de religionsvidenskabelige metodebøger (f.eks. korpusanalyse, begrebsanalyse).

Det eneste kapitel, der falder lidt uden for antologiens øvrige metodekapitler, er skrevet af Maria Lindebæk Lyngsøe, og det skyldes på ingen måde kvaliteten af kapitlet, men i stedet at Lyngsøes kapitel er det eneste kapitel, der strengt taget ikke rigtig har et religionshistorisk fokus, idet den præsenterer et aktuelt etnografisk feltarbejde ifm. undervisning i koranrecitation, ligesom metoden i kapitlet eksplicit fremstilles som en metode, der er god til at studere nutidig religion. Kapitlet er – som alle de øvrige kapitler i øvrigt – både informativ og af høj kvalitet, men må siges at falde lidt ved siden af antologiens religionshistoriske fokus og historiemetodiske formål. Det kunne dog være interessant at læse et kapitel om etnografisk metode, der i tråd med antologiens fokus var spændt mere tydeligt for den religionshistoriske vogn (historiebrug, historiebevidsthed og erindringshistorie kunne eventuelt udgøre perspektiver, der kunne bruges til at lave en kobling mellem det etnografiske feltarbejde og religionshistorien).

Udover præsentationen af de forskellige religionshistoriske metoder afsluttes antologien med et fjortende kapitel, der tilbyder studerende en række videnskabsteoretiske overvejelser og metarefleksioner over det at arbejde videnskabeligt undersøgende i det religionsvidenskabelige felt og tager den studerende igennem både problemformuleringen, valg af teorier og metoder, analyse, diskussion og konklusion, når man skal skrive en skriftlig opgave. Som dette afsluttende kapitel også demonstrerer, har antologien et stærkt pædagogisk fokus på at være en brugbar studiebog, der skal klæde religionsvidenskabelige studerende på til at få greb om de religionshistoriske analyser. Hvert metodekapitel er derfor også grundlæggende bygget op på samme måde, idet de alle indledes med at præsentere et kildeuddrag eller en anden slags empiri, der rammesætter kapitlets religionshistoriske analyse. Herefter præsenteres de udvalgte metoder eller teoretiske perspektiver, mens forfatterne gennem metakommunikation holder læseren i hænderne ift., at de præsenterede teorier og metoder skal bruges til at lave egentlige analyser umiddelbart efterfølgende. Herefter følger analyserne som eksempler, der ekspliciterer og tydeliggør de forskellige metodiske greb for læseren, efterfulgt af en kortfattet konklusion og perspektivering, hvor metodernes brede anvendelighed ofte fremhæves ved at der peges på andre mulige kilder eller fænomener, der kunne gøres til genstand for en lignende analyse. Hvert kapitel afsluttes med at forfatteren kortfattet præsenterer og knytter et par ord på forslag til anbefalet litteratur til videre studier.

Antologien søger som nævnt indledningsvist at udfylde to huller, hvilket den i overvejende grad også lykkes med, idet den med sine relativt udførlige eksemplificeringer af analysemetoderne og høje grad af metakommunikation bliver meget konkret i metodikken. Alle bidragene i bogen er af høj faglig kvalitet og leverer deres religionshistoriske analyser på en tilgængelig og gennemskelig måde, så der er god grund til at formode, at fremtidens religionsvidenskabelige studerende med denne bog kan blive bedre metodikere og analytikere. Et meget stort plus ved antologien er i øvrigt, at originalsprogene får lov til stå centralt i flere af de eksemplariske analyser. Dermed demonstreres det, hvor vigtigt det er at have kendskab til de sprog, som kildemateri-

alerne er forfattet på. Man kan naturligvis nå langt i sin analyser med gode oversættelser, men man vil også overse mange vigtige analytiske pointer, hvis man ikke har kendskab til de relevante originalsprog, og det forhold illustreres rigtig fint i flere af antologiens kapitler. Derudover lægges der også meget vægt på materialitet og performativitet i de religionshistoriske analyser og metodevalg, hvilket er særdeles positivt, da tekstanalyse historisk set har været det toneangivende metodevalg. Med denne antologi kunne man derfor håbe på, at fremtidens studerende får et bedre greb om og en mere bredspektret og nuanceret tilgang til fænomenet religion. Med en bred vifte af metoder, den høje faglige kvalitet og den ret tydelige pædagogiske opbygning af de enkelte kapitler, kan antologien varmt anbefales til dem, der måtte ønske at blive bedre til at lave religionshistoriske analyser.

Når det er sagt, så vil jeg alligevel rejse tre mindre kritikpunkter.

Antologien berører naturligvis flere steder begrebet kildekritik og hvad der ligger i dette (se særligt Lundager Jensens kapitel). Men når nu der er tale om en antologi, der har eksplicit fokus på religionshistoriske analyser, så kunne antologien med fordel have været forsynet med et kapitel, der introducerede de studerende til historiefagets helt traditionelle metode og håndværk, kildekritikken. Historievidenskaben har naturligvis flyttet sig siden Leopold von Ranke og Kristian Erslev; men ikke desto mindre er den traditionelle historiske kildekritik et vigtigt redskab for mange historikere. Hermed kunne de studerende også blive skarpe på deres kildebegreb, forskellen mellem levn og beretning, kildernes udsagnsevne og udsagnskraft, første- og andehåndskilder, primær- og sekundærkilder, kildernes tendens, tidsfølge, kildeharmonisering og repræsentativitet.

Antologien gør rigtig meget ud af pege på analysemetodernes anvendelighed i forhold til et bredere udsnit af analysegenstande, så de studerende ikke kun kan lave tekstanalyser, men får et bedre blik for religionernes materialitet. I flere kapitler nævnes således metodernes anvendelighed i forhold til eksempelvis billeder, arkitektur og musik, men som regel tages der i kapitlerne alligevel afsæt i tekstanalyser, når metoderne skal eksemplificeres. Men da religionshistorien jo netop er rig på billedkunst, arkitektur og musik, så ville det have været interessant, hvis denne slags genstande fik lov til at fylde mere i analyseeksemplerne. Selvom en metode kan bruges til at analysere flere forskellige former for empiri, hvilket understreges i flere af kapitlerne, så kan jeg nemlig være i tvivl, om studerende uproblematisk kan oversætte metodikken i en tekstanalyse til en analyse af eksempelvis indiske rullemalerier, japansk shinto-tempelarkitektur eller enstemmig kirkemusik fra højmiddelalderen.

Skulle man sætte en finger på antologiens anvendelighed som studiebog, så kunne man pege på fraværet af et traditionelt person- og emneregister, så man lynhurtigt kan danne sig et overblik og finde frem til relevante personer og emner på tværs af de enkelte kapitler. Det er ærgerligt, for det kunne studerende utvivlsomt have glæde af, når de skulle orientere sig i forhold til relevante metoder, teoretiske strømninger, personer, religiøse fænomener mv. I stedet finder man i antologiens indledning to registre, der kategoriserer de enkelte kapitler i forhold til tematikker (eksempelvis køn,

følelser, mundtlighed, komparation) og kildetyper (eksempelvis hymner, ritualer, materielle genstande). Disse to registre giver en rigtig god fornemmelse for, hvor man kan blive klogere på de tematikker, som man måtte finde spændende, såvel som det kildemateriale eller de genrer, som man gerne vil se analyseeksempler på. Men disse indledende registre er dog ikke helt så præcise i deres information, som et almindeligt person- og emneregister ville være, ligesom læseren må nøjes med henvisninger til hele kapitler, og altså ikke konkrete sidetal.

Disse kritikpunkter skal dog ikke overskygge, at denne antologi er et kærkomment bidrag, der forhåbentligt kan være med til at gøre, at religionsstuderende bliver bedre metodiske håndværkere.

*Simon Nørgaard Iversen, lektor, ph.d.
Læreruddannelsen i Silkeborg*